
De geboortepiek van 1946

GIJS BEETS

Het begin van Nederlands grootste babyboom wordt 65 jaar

Nooit eerder werden in Nederland in één kalenderjaar zoveel kinderen geboren als in 1946. Dat betekent dus ook dat er in 2011 erg veel mensen 65 jaar worden. Afgaande op de maandelijkse geboortecijfers van 1946 komt die piek pas in maart flink op gang. Na de geboortepiek van 1946 bleven de geboortecijfers in Nederland nog een tijd hoog tot de jaren zeventig. Circa 36 procent van de huidige bevolking van Nederland behoort tot de naoorlogse geboortegeneratie.

Foto: Stockxchng/Lumix2004

Bij het Centraal Bureau voor de Statistiek is vanaf het begin van de 19e eeuw nauwkeurig bekend hoeveel kinderen er in Nederland werden geboren. Rond 1810 waren dat er jaarlijks zo'n 70.000. Nederland telde toen circa twee miljoen inwoners. In 1835 werden voor het eerst meer dan 100.000 kinderen geboren in één kalenderjaar. Het inwonertal naderde toen de drie miljoen. Ons land ging de Tweede Wereldoorlog in met bijna negen miljoen inwoners, en het hoogste aantal levendgeborenen in één kalenderjaar was tot dan toe 193.000, de geboortepiek in 1920, pal na de Eerste Wereldoorlog (zie figuur 1). Het gemiddeld kindertal per vrouw was inmiddels gedaald van meer dan 5 (in de 19e eeuw) naar 3,5 (rond 1920). De grens van 200.000 baby's werd voor het eerst gepasseerd in 1943, maar in 1946 was er een geweldige piek van 284.000 geboorten. Niet zo

onbegrijpelijk, want de maanden voor het einde van de Tweede Wereldoorlog – inclusief de Hongerwinter – waren niet erg gunstig om de kinders te vervullen, en daarna was het ineens feest. Van maart 1945 (met 21.400 baby's) tot en met november 1945 (met maar 13.500 baby's) nam het aantal levendgeborenen maandelijks sterk af. Vervolgens begint een stijging die – na de feestelijkheden in mei 1945 – culmineert in een uitschieter van ruim 28.000 in mei 1946, dat wil zeggen ruim tweemaal zoveel als een half jaar eerder. Daarna is er een daling tot en met november waarna opnieuw een stijging tot en met maart volgt en zo golft het ook in de daaropvolgende jaren verder (zie figuur 2 met maandelijkse aantallen van 1943 tot en met 1949). Na de oorlog was het heel gebruikelijk dat er in het voorjaar meer kinderen werden geboren dan in de andere

seizoenen: de zomervakantie was bij uitstek een periode om 'kinderen te maken', en als kinderen in de lente werden geboren begonnen ze hun leven met zonnige, warme en voedingsrijke maanden. Met de komst van de anticonceptiepill zijn geboortepatronen veel minder prominent seizoengebonden geworden.

Geboortepiek en geboortegolf

In figuur 1 valt direct de geboortepiek van 1946 op. Verder zien we dat het jaarlijkse aantal levendgeborenen ook na 1946 vrij lang relatief hoog blijft, weliswaar aanvankelijk dalend maar daarna weer stijgend tot eind jaren zestig. De komst van de anticonceptiepill rond 1964 maakte het mogelijk om te kiezen voor het kindertal dat hoorde bij het persoonlijke ideaal en om pas kinderen te krijgen als het goed uitkwam. Daarmee verschoof het geboortepatroon van 'veel kinderen en vroeg ouderschap' naar 'weinig en laat', en kwam een definitief eind aan de naoorlogse geboortegolf. De term 'babyboom generatie' (of babyboomers) wordt vaak gebruikt om de generatie aan te duiden die na de oorlog is geboren, waarbij overigens vaak de grens wordt gelegd bij de periode 1946-1955, maar zoals figuur 1 duidelijk laat zien duurde de geboortegolf langer dan tot 1955. De omvang van de geboortegolf kan worden geschat door te berekenen hoeveel kinderen er minder zouden zijn geboren als het jaarlijkse aantal geboorten na 1945 niet zou zijn gestegen. Als er tussen 1945 en 1970 jaarlijks niet meer dan 190.000 kinderen waren geboren dan had dat in totaal geleid tot 4,75 miljoen kinderen. In werkelijkheid kwamen er toen 6,01 miljoen kinderen ter wereld, 1,25 miljoen kinderen meer. Als gesproken wordt over de naoorlogse geboortegolf wordt daarmee doorgaans bedoeld op iedereen die in die periode is geboren, niet alleen de 'extra' kinderen. Van de zes miljoen geborenen uit die periode wonen er anno 2011 nog 5,98 miljoen in Nederland, dat wil zeggen dat de baby boom generatie circa 36 procent van de totale bevolking vormt.

De piek van 1946

Flinke fluctuaties in het geboortecijfer drukken bijna een eeuw lang hun stempel op de leeftijdsverdeling van een bevolking en dat is zeker het geval met deze naoorlogse geboortegolf. Al jaren zien we de extra vergrijzingsimpuls aankomen. In het jaar 2011 is de piek van 1946 echter wel erg relevant omdat de betrokkenen de pensioengerechtigde leeftijd bereiken. De instroom is dit jaar erg groot en uit figuur 1 valt af te lezen dat een relatief hoge instroom in het aantal gepensioneerden aanhoudt tot tegen 2040 (in de veronderstelling dat iemand tegen die tijd pas op 67-jarige leeftijd recht op AOW krijgt en met pensioen gaat).

In 2011 worden de mensen die de geboortepiek vormden 65 jaar, maar hoeveel van degenen die 65 jaar geleden in Nederland werden geboren bereiken dit jaar de leeftijd van 65 jaar? Het antwoord op die vraag weten we niet helemaal precies. Er zijn immers mensen die nu wel in ons land wonen en dit jaar de leeftijd van 65 jaar bereiken, maar die niet in Nederland werden geboren. Bovendien zijn er in Nederland geboren die ons

Figuur 1. Aantal levendgeborenen, Nederland, 1850-heden

Bron: CBS.

land in de loop van het leven verlieten. Enkelen van hen zijn inmiddels al overleden, anderen komen wellicht dit jaar nog naar Nederland, omdat ze elders met pensioen gaan en terug willen naar hun geboortegrond.

Wel weten we heel precies hoeveel mensen nu in ons land wonen en hoe oud ze zijn. Op 1 januari 2011 telde Nederland 234.000 in 1946 geboren personen, 117.000 mannen en 117.000 vrouwen. Het overgrote deel van hen is in Nederland geboren.

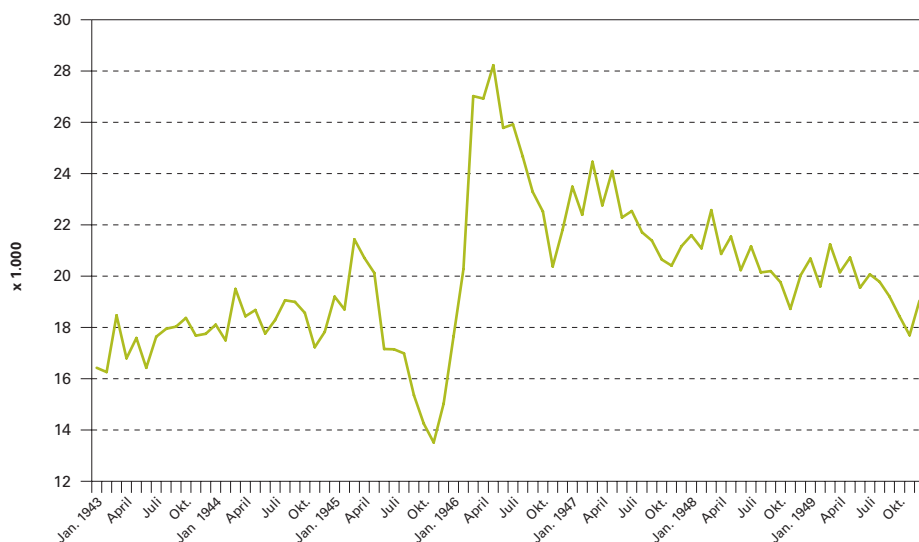
Als we deze cijfers confronteren met het aantal ooit geboren, dan zien we dat er van de 147.000 mannen die in 1946 werden geboren, nog 117.000 over zijn, oftewel 80 procent. Bij de vrouwen gaat het om 117.000 van de 137.000 ooit geboren (85 procent). Kijken we in de sterfstatistiek dan moeten we constateren dat er van de in 1946 geboren tot nu toe ruim 28.000 mannen en bijna 19.000 vrouwen in Nederland zijn overleden. Dat betekent dat we als alleen naar de sterfte was gekeken nog ruim 118.000 mannen en bijna 119.000 vrouwen hadden moeten aantreffen. Het verschil met de hierboven genoemde aantallen die volgens het GBA dus werkelijk aanwezig zijn, is te verklaren door de sommatie van immigratie en emigratie: bij zowel mannen als vrouwen is er

demodata

MINDER VROUWEN BLIJVEN THUIS OM TE ZORGEN

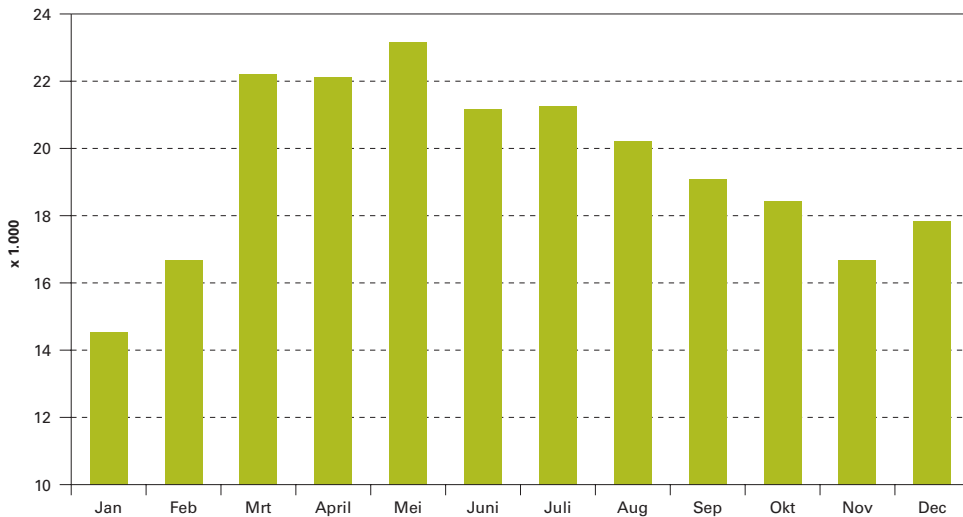
In 2010 telde Nederland 11 miljoen mensen tussen de 15 en 65 jaar, de potentiële beroepsbevolking. Van hen gaven 2,8 miljoen aan geen betaald werk voor 12 uur of meer te willen of kunnen verrichten, 1,8 miljoen vrouwen en 1,0 miljoen mannen. In 2010 wilden 318.000 vrouwen vanwege de zorg voor het gezin geen werk van 12 uur of meer per week. Dat is een forse daling ten opzichte van tien jaar eerder. In 2001 ging het nog om 755.000 vrouwen. Tien jaar geleden was bij vrouwen zorg voor het huishouden nog de meest genoemde reden om geen werk voor 12 uur of meer per week te willen of te kunnen. Nu is het volgen van een opleiding of studie hiervoor de meest genoemde reden. Het aantal vrouwen dat niet wil of kan werken is boven de 25 jaar in alle leeftijdsgroepen gedaald. Alleen onder jonge vrouwen van 15 tot 25 jaar is recent een stijging zichtbaar. Hetzelfde geldt voor jonge mannen. Dit komt doordat jongeren nu wat langer een opleiding volgen voordat zij toetreden tot de arbeidsmarkt. (CBS)

Figuur 2. Aantal levendgeborenen, Nederland, per maand, 1943-1949

Bron: CBS.

Figuur 3. Aantal personen dat 65 jaar wordt in 2011, per maand, Nederland (schatting auteur op basis van CBS-cijfers)

kennelijk een licht emigratieoverschot geweest (van 1.200 mannen en 1.900 vrouwen).

In totaal verwachten dus 234.000 mensen dit jaar 65 jaar te worden. Helaas zullen ze dat echter niet allemaal halen, want een schatting leert dat bijna 1.200 mannen en rond de 800 vrouwen onder hen dit jaar komen te overlijden. Als we ervan uit gaan dat de helft van die aantallen voor en de andere helft na de 65ste verjaardag zal overlijden, kunnen we berekenen dat in Nederland dit jaar rond de 233.000 mensen 65 jaar worden. De verjaardagen zullen niet gelijk over het hele jaar gespreid zijn, doordat de piek van de geboorte van 1946 in mei plaats had. Figuur 3 laat per maand een schatting zien van degenen die in die maand 65 jaar worden. Vooral tussen maart en augustus zullen heel wat mensen vieren dat zij pensioen-gerechtigd worden.

De piek van 1946 zorgt er ook voor dat het totaal aantal mensen van 65 jaar of ouder dit jaar een extra impuls omhoog krijgt. Het afgelopen decennium steeg het aantal 65-plussers

van 2,2 miljoen in het jaar 2000 tot 2,6 miljoen begin 2011. Gemiddeld per jaar was de stijging in die periode ruim 36.000. In het jaar 2011 is de stijging ineens 120.000, de zojuist genoemde 233.000 minus het aantal overledenen en gemigreerden onder de 65-plussers. In relatieve termen betekent dit dat het percentage 65-plussers opliep van 13,6 (op 1 januari 2000) tot 15,6 (op 1 januari 2011) – een gemiddelde jaarlijkse stijging van bijna 0,2 procentpunten –, maar dat het op 1 januari 2012 met 16,2 procent in één jaar tijd ineens 0,6 punten hoger zal staan. Ook in de komende jaren zal de vergrijzing iets sneller blijven gaan dan de afgelopen jaren: tussen 2012 en 2020 gaat het percentage 65-plussers met gemiddeld zo'n 0,4 procentpunten per jaar omhoog, daarna zwakt de curve af en bereikt het volgens de laatste prognoses van het CBS rond 2040 zijn top met 25,9 procent. Na 2040 zet een lichte daling in van het percentage.

Drs. G.C.N. Beets, NIDI.

E-mail: beets@nidi.nl

DEMOS verschijnt 10 x per jaar en beoogt de kennis en meningsvorming over bevolkingsvraagstukken te bevorderen. Inlichtingen over toezending van kopij kunnen worden ingewonnen bij de redactie

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen met bronvermelding is toegestaan. Toezending van bewijs-exemplaren wordt op prijs gesteld.

Het NIDI is een instituut van de KNAW dat zich bezighoudt met onderzoek naar ontwikkelingen in de omvang en samenstelling van de bevolking

colofon

DEMOS	is een uitgave van het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI).
Redactie	Harry Bronsema, eindredacteur drs. Joop de Beer drs. Gijs Beets dr. Luc Bonneux drs. Jeannette Schoorl
Adres	NIDI/DEMOS Postbus 11650 2502 AR 's-Gravenhage
Telefoon	(070) 356 52 00
E-mail	demos@nidi.nl
Internet	demos.nidi.nl
Abonnementen	gratis
Basisontwerp	Harmine Louwé
Druk	Nadorp Druk b.v., Poeldijk

NEDERLANDSE DEMOGRAFIEDAG 2011

Op **woensdag 9 november 2011** organiseert de Nederlandse Vereniging voor Demografie (NVD) voor de vierde keer een Nederlandse Demografiedag. Op deze dag wordt onderzoek naar demografische ontwikkelingen in de breedste zin van het woord gepresenteerd. De demografiedag zal worden gehouden in het academiegebouw van de Universiteit Utrecht.

Het programma

De dag start met een plenaire bijeenkomst, die in het teken zal staan van het inherente conflict tussen stijgende levensverwachting en afnemende gezondheid. Aan het woord komt onder andere prof. dr. Dorly Deeg, hoogleraar epidemiologie van de veroudering aan het VU medisch centrum. Na het plenaire deel staan drie parallelle sessies op het programma, met een breed scala aan onderwerpen. Hier kunnen onderzoekers onderzoek en uitkomsten presenteren aan vakgenoten en geïnteresseerden.

Call for papers

Onderzoekers worden uitgenodigd om abstracts in te dienen over demografische onderwerpen. Voorbeelden van onderwerpen zijn:

migratie, reproductieve gezondheid, vruchtbaarheid, sterfte, partnerkeuze en gezinsvorming, echtscheiding, historische demografie, arbeid en uittreding, familierelaties, regionale planning en huisvesting. Ook kunnen abstracts op het gebied van methoden (methoden en modellen, demografische databronnen) en beleid (beleid en bevolking, regelgeving en levensloop) worden ingestuurd. Tot 1 juni 2011 kunnen abstracts worden ingediend via de website van de NVD (www.nvdemografie.nl).

Scriptieprijs

Tevens kunnen studenten meedingen naar de scriptieprijs van € 500, die wordt uitgelooft door het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI). Hiervoor kunnen masterscripties worden ingediend, die in de afgelopen twee jaar zijn afgerond.

Voor meer informatie en registratie surft u naar www.nvdemografie.nl. Registreren voor deelname kan tot 1 oktober 2011. Inlichtingen bij Marleen Damman, tel.: 070 3565277/ e-mail: demografiedag@gmail.com.